

21.09.2022
KSL/192/03.05.02/2022

YmV@eduskunta.fi

Viite: Lausuntopyyntöne 2.9.2022

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LUONNONSUOJELULAIKSI JA ERÄIDEN SIIHEN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

Eduskunnan ympäristövaliokunta pyytää Keski-Suomen liitolta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle luonnonsuojelulaksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 76/2022 vp). Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.6.2023.

Nykyinen luonnonsuojelulaki on ollut voimassa vuodesta 1997 asti. Luonnonsuojelulain uudistaminen on tarpeen, koska luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä ei ole saatu pysäytettyä, luontotyyppien ja lajien uhanalaisuudesta on saatu runsaasti uutta tietoa ja ilmastonmuutos nopeuttaa ja voimistaa entisestään monia luonnossa tapahtuvia muutoksia. Myös muu lainsäädäntö, ohjauskeinot ja hallinto ovat muuttuneet nykyisen luonnonsuojelulain voimassaoloaikana. Uudistuksella toteutettaisiin pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman tavoitetta pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa. Hallitusohjelman mukaisesti luonnonsuojelulakia uudistetaan arviointien perusteella.

Ympäristöministeriö asetti 16.12.2019 hankkeen luonnonsuojelulainsäädännön uudistamiseksi. Hankkeelle asetettiin laajapohjainen ohjausryhmä, joka on linjannut lainsäädännön valmistelua. Hallituksen esitystä luonnonsuojelulaksi on valmisteltu erillisessä projektiryhmässä. Esitysluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros 2.7.2021 – 6.9.2021.

Lausuntopalautteen perusteella esitysluonnokseen on tehty monilta osin tarkennuksia ja täsmennyksiä, mm. erityisesti suojeltavien lajien ja luontotyyppien uhanalaisuuden määrittymisen peruskriteereihin ja tiukasti suojeltujen luontotyyppien määritelmiin. Myös luonnonsuojelulain ja maankäyttö- ja rakennuslain suhdetta maisemansääntelyyn tarkennettiin, varovaisuusperiaatteen sisältöä täsmennettiin ja väliaikaista toimenpidekieltoa koskevaan pykälään lisättiin täsmennys, että kyseessä on täysi korvaus.

Esitysluonnokseen tehtiin myös muutoksia. Mm. kuntien kestävän käytön edistämistehtävä poistettiin, kansallispuistojen vähimmäiskoko palautettiin 3 000 hehtaarista 1 000 hehtaariin sekä kaksi luontotyyppiä siirrettiin vesilaista luonnonsuojelulain rajauspäätöstä edellyttävään säännökseen. Lisäksi hallituksen esitystä on täydennetty taloudellisten vaikutusten arvioinnilla.

Keski-Suomen liitto antoi esitysluonnoksesta alla olevan lausunnon syyskuussa 2021. Liitto pitää lausuntokierroksen jälkeen luonnokseen tehtyjä täsmennyksiä ja muutoksia pääosin oikeasuuntaisina. Keski-Suomen liitolla ei ole esitysluonnoksesta antamaan lausuntoonsa lisättävää.

1 luku Yleiset säännökset

Luonnonsuojelulain uudistuksen ydintavoitteena on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen. Ottaen huomioon luontotyyppien ja eliölajien uhanalaisuus ja huono tilanne Suomessa, Keski-Suomen liitto pitää lakiesitystä ja sen tavoitteita kannatettavina ja tärkeinä.

1 luvussa esitetyt yleiset tavoitteet ovat ymmärrettävät ja selkeät sekä kuvastavat lain tavoitteita. Keski-Suomen liitto pitää hyvänä, että lakiehdotukseen on sisällytetty 3 §:ssä keskeisimmät määritelmät laissa käytetyistä käsitteistä. Lain jatkovalmistelussa tulee huolehtia, että määritelmäosassa on kuvattu kaikki keskeisimmät luonnonsuojelulain sisältöön liittyvät käsitteet lain sisällön selkeyttämiseksi ja tulkintatilanteiden välttämiseksi.

2 luku Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat

Kunnan tehtävien osalta Keski-Suomen liitto haluaa korostaa lain valmistelussa kuntien lausuntojen vahvaa huomioon ottamista niille kohdistettujen vastuiden osalta. Kuntien merkittävä eroavaisuus tulee ottaa huomioon.

Kunnan tehtävissä (12 §) olisi parempi puhua luonnon monimuotoisuuden suojelun edistämisen sijaan luonnon monimuotoisuuden edistämisestä. Suojelu on yksi keino monimuotoisuuden edistämisessä. Suojelun lisäksi luonnon monimuotoisuutta voidaan edistää kannusteisiin perustuvilla toimintatavoilla. Lakiesityksessä oleva kirjaus Ely-keskuksen roolista tukea mahdollisuuksien mukaan kunnan toimintaa toimialaansa kuuluvissa asioissa on kannatettava.

3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

Lakiesityksen § 14 mukaisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi laatia alueelleen kansallista biodiversiteettistrategiaa ja toimintaohjelmaa koskevan luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelman.

Keski-Suomen liitto toteaa, että aluekehityslaki säättää maakuntien kehittämisvastuun kokonaisvastuun maakuntien liitoille. Muussa lainsäädännössä määriteltyihin prosesseihin viitaten pykälän mukaisten suunnitelmien osalta tulee varmistaa päällekkäisen suunnittelun välttäminen ja suunnitelmien suhde muuhun suunnitteluun. Toimeenpanosuunnitelman laatimisessa tulee varmistaa riittävä vuorovaikutus alueen keskeisten toimijoiden kanssa, mm. maanomistajien, Ely-keskusten, maakunnan liittojen ja kuntien välillä. Tähän viitaten Keski-Suomen liitto esittää maakuntaliiton aseman esille tuomista ko. pykälässä. Toimeenpanosuunnitelmien valmistelu edellyttää riittävien resurssien varaamista ja kohdentamista niin Ely-keskuksille kuin maakuntien liitoille ja kunnille. Keski-Suomen liitto uskoo, että erilaiset esim. kaavoitusta varten tehtävät alueelliset ja kunnalliset selvitykset ovat tärkeä tuki niin valtakunnantason suunnittelulle kuin myös alueelliselle toimintaohjelmatyölle.

6 luku Luonnonsuojelualueet

Keski-Suomen liitto pitää tärkeänä, että luonnonsuojelualueiden perusteet ja keskeiset edellytykset ovat yleisesti hyväksyttävissä. Maakunnan liitto näkee perusteltuina kirjauksina vieraslajien torjuntaa ja metsästyslain mukaista metsästystä koskevia momentteja. Samoin hoidon ja kunnostuksen sallivat poikkeukset luonnon- ja kulttuuriympäristöjen, perinneluontotyyppien, rakennusperinnön osalta sekä heikentyneiden elinympäristöjen palauttaminen ennallistamalla ovat kannatettavia kirjauksia.

7 luku Luontotyyppien suojelu

Keski-Suomen liitto pitää tärkeänä, että luontotyyppien suojelu on tunnistettu vahvemmin osana luonnon monimuotoisuuden kokonaisuutta. Jatkossa on tärkeää panostaa luontotyyppien tunnistamiseen sekä dokumentoimiseen paikkatietomuotoon. Valtakunnallisilla asiantuntijaviranomaisilla tulisi olla velvollisuus tuottaa myös maakuntatasoista tietoa uhanalaisista luontotyypeistä alueellisten toimeenpanosuunnitelmien ja maankäytön suunnittelun tueksi.

Keski-Suomen liitto haluaa korostaa lainsäädännöllisten keinojen lisäksi myös muiden, kannusteisiin ja vapaaehtoisuuteen perustuvien, toimintamallien merkitystä.

Lakiehdotuksessa ei ole mainintaa ekologisista verkostoista ja niiden selvittämisestä. Tulevaisuudessa, varsinkin ilmastonmuutoksen myötä, luonnon monimuotoisuuden turvaamisen ja toimimisen kannalta ekologisten verkostojen ja luontoalueiden kytkeytyneisyyden merkitys kasvaa. Asia liittyy myös ilmastolain ja maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksiin, eikä sitä voida onnistuneesti ratkoa ilman lakien ja niiden vaikutustenarvioinnin yhteistarkastelua. Keski-Suomen liitto pitää kuitenkin tärkeänä, että säännöspohjasta muodostuu tulkinna ja oikeusvaikutusten kannalta eri puolten kannalta ennakoitava ja päällekkäistä

sääntelyä ei muodosteta. Ekologisten verkostojen toteuttaminen edellyttää myös merkittävää resurssointia, joka tulee varmistaa ennen kirjauksia.

8 luku Eliölajien suojelu

Lakiluonnoksessa on esitetty aiempaa selkeämmin velvollisuus selvittää ja ottaa huomioon uhanalaiset luontotyytit ja lajit myös maakuntakaavoituksessa. Liitto pitää asiaa tärkeänä, mutta velvollisuudessa ja sen soveltamisessa tulee ottaa huomioon eri kaavatasojen tehtävä ja tarkkuustaso.

11 luku Ekologisen kompensaation toteuttaminen

Keski-Suomen liiton mielestä on hyvä, että ekologinen kompensaatio on tulossa lainsäädäntöön ja sille luodaan säännökset. Luonnonsuojelulakiin ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset muodostuvat velvoittavasta hyvittämisestä ja vapaaehtoisesta hyvittämisestä sekä molempiin soveltuvasta vapaaehtoisesta luontoarvojen tuottamisesta. Uutena työkaluna ekologinen kompensaatio vahvistaa keinovalikoimaa luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja voi parhaimmillaan helpottaa yhteiskunnan kannalta tärkeän taloudellisen toiminnan ja luonnonarvojen suojelun yhteensovittamista.

Kompensaation täysimääräinen käyttöönotto vaatii kuitenkin huolellista jatkovalmistelua ja eri osapuolten kuulemista. Keski-Suomen liitto pitää tärkeänä riittävää tietopohjaa ja useampivuotiseen pilotointihankkeeseen perustuvaa toimintatapaa mallin soveltamisessa, ja pitää oikeana ratkaisuna sitä, että kompensaatio tulee voimaan porrastetusti ja vain vapaaehtoinen hyvittäminen tulee voimaan luonnonsuojelulain voimaantulon yhteydessä. Kompensaation toimivuus ja käyttöönoton hyväksyttävyyys tulee varmistaa, mikä edellyttää myös laajaa poliittisen tason käsittelyä ja harkintaa. Valmisteluun liittyvät näkemykset olisi myös syytä olla saatavissa osana lausuntoaineistoa.

13 luku Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

Maankäytön suunnittelu on yksi keino luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. Tästä syystä on tärkeää, että jatkossakin kaavoituksesta vastaavilla tahoilla on käytettävissään riittävät ja ajantasaiset tiedot luonnosta, sen arvoista sekä tilasta. Keski-Suomen liitto on tyytyväinen, että tämä on otettu huomioon lakiesityksen 119 §:ssä (tietojen luovuttaminen). Maakunnan liitto on taho, jolla on maksutta oikeus saada luonnonsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat välttämättömiä liitolle säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Kattavampi luontotieto ja seurannan kehittäminen valtakunnan tasolla on yhä tarpeen mm. maankäytön suunnitteluun sekä luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavien toimien suunnitteluun ja toteuttamiseen maakunnissa ja kunnissa. Olemassa olevan luontotiedon hajanaisuus eri järjestelmissä on hankaloittanut tiedon hyödyntämistä.

Keski-Suomen liitto pitää tärkeänä tavoitetta, jonka mukaan kunnille tai maakunnan liitoille ei ehdotettaisi velvoitetta toiminnassaan syntyvien luontotietojen tallettamiseen. Riittävänä menettelynä voidaan pitää sitä, että maakunnan liitot toimittavat tiedot tarkoituksenmukaisella tavalla ELY-keskusten ympäristövastuualueille, jotka vastaavat tietojen saattamisesta eri järjestelmiin. Menettelytavalla varmistetaan se, että tiedot saadaan osaksi luonnonsuojelun tietojärjestelmää.

Tietojärjestelmiin viedyn tiedon laatuun tulee myös kiinnittää huomiota. Luontotiedon kattavuus, saatavuus ja käyttökelpoisuus on keskeisessä roolissa useiden lakiluonnoksessa olevien säännösten toimeenpanossa.

14 luku Luonnonsuojelun valvonta, hallintopakko ja rangaistukset

Keski-Suomen liiton näkemyksen mukaan tiedonsaantiin oikeuttavien tahojen joukkoon tulee lisätä maakunnan liitot, jotka vastaavat MRL:n mukaisesti maakuntakaavan laatimisesta.

Luonnonsuojelulain uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen

Lakiehdotus vastaa pääosin sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen. Tavoitteiden sisällä voi kuitenkin olla ristiriitoja. Esimerkiksi ilmastotoimet ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen voivat olla keskenään ristiriitaisia. Jotkin toimenpiteet voivat myös vaikuttaa eri luontotyyppien tai lajien kannalta eri suuntiin.

Lain jatkovalmistelussa tulee kiinnittää huomiota selkeyteen eri lainsäädännön prosessien kanssa päällekkäisen sääntelyn välttämiseksi sekä monialaisesti eri intressien yhteensovittamiseen.

Luonnonsuojelulain lisäksi Keski-Suomen liitto haluaa korostaa lainsäädännöllisten keinojen lisäksi myös muiden toimintamallien merkitystä luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Kannusteisiin ja vapaaehtoisuuteen perustuvat mallit, kuten METSO-ohjelma, ovat osoittautuneet toimivaksi välineeksi, ja tällaisista malleista ja niiden toteuttamisedellytyksiä tulisi tukea nykyistä voimakkaammin.

Ilmastonmuutoksen hillintä

Keski-Suomen liitto pitää hyvänä, että luonnonsuojelulain tavoitteisiin ehdotetaan lisättäviksi ilmastonmuutoksen sopeutuminen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen. Käytännön toimenpiteissä tulee kuitenkin ottaa huomioon mahdolliset ristiriidat (vrt. edellinen kohta) ja niiden yhteensovittaminen.

Muut huomiot

Keski-Suomen liitto muistuttaa, että toimivan luonnonsuojelulain ja siihen olennaisesti liittyvien lakien (kuten MRL ja ilmastolaki) yhteensovittamiseksi ja kokonaisuuden vaikutusten arvioimiseksi tulee varata riittävästi aikaa.

Keski-Suomen liitto pitää hyvänä, että luonnonsuojelulain valmistelussa on tunnistettu yhtymäkohdat käynnissä olevaan maankäyttö- ja rakennuslain uudistamiseen. Samanaikainen uudistamistyö on haaste, mutta samalla se on myös mahdollisuus yhteisten tavoitteiden tarkastelemiseen laajempina kokonaisuuksina. Maakuntakaavoituksella on tärkeä rooli mm. valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävien luontoarvojen turvaamisessa. Liitto toivoo, että jatkovalmistelussa kiinnitetään erityistä huomiota näiden lakien keskinäiseen suhteeseen päällekkäisen sääntelyn ehkäisemiseksi, soveltamisaloihin ja viranomaisrooleihin sekä käsitteistön ja määrittelyiden yhteneväisyyteen.

Keski-Suomen liitto muistuttaa, että luonnonsuojelulainsäädännön ohella monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi tarvitaan monimuotoisuuden kattavaa huomioon ottamista myös muiden sektorien, kuten muun alueidenkäytön ja luonnonvarojen hyödyntämisen yhteydessä. Liitto pitää tärkeänä, että nämä näkökohdat otetaan huomioon myös maankäyttö- ja rakennuslain, ilmastolain ja kaivoslain valmisteluissa. Valmisteilla olevien lakikokonaisuuksien yhteyttä tulee vahvistaa, jotta yhteisvaikutukset saadaan arvioitua ja mahdolliset ristiriidat luonnon monimuotoisuuden edistämisen suhteen esiin.

Vaikutusten arvioinnissa on hyödynnetty erilaisten tiedonlähteiden lisäksi arvioinnin tueksi perustettua tieteellistä tukiryhmää. Vaikutusten arviointi kohdistuu lakiehdotuksen vaikutuksiin suhteessa voimassa olevaan luonnonsuojelulakiin. Ehdotettavan lain vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen, varsinkin pitkällä aikavälillä, ovat arvioitu merkittävän positiivisiksi. Taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten osalta ja epäsuorien sekä kertautuvien vaikutusten osalta arviointi jää Keski-Suomen liiton mielestä vajavaiseksi, eikä ole yhtä huolellista kuin ekologisten vaikutusten arviointi. Erityistä huomiota edellyttää myös arviointi taloudellisten vaikutusten kohdentumiseen. Tässä suhteessa vaikutusten arviointia tulee merkittävästi täydentää.

Lopuksi Keski-Suomen liitto haluaa muistuttaa, että maakuntaliittojen tulisi lähtökohtaisesti olla lausuntopyynnön jakelussa mukana. Lausuntoajankohdan sijoittuminen suurelta osin heinäkuulle ja kunnallisvaalikauden taitteeseen asettaa haasteita merkittävän lakiuudistuksen maakunnalliselle käsittelylle sen edellyttämässä laajuudessa.

Lausunnon on valmistellut Reima Väliavaara, reima.valivaara@keskisuomi.fi, 0405950918.

KESKI-SUOMEN LIITTO

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

